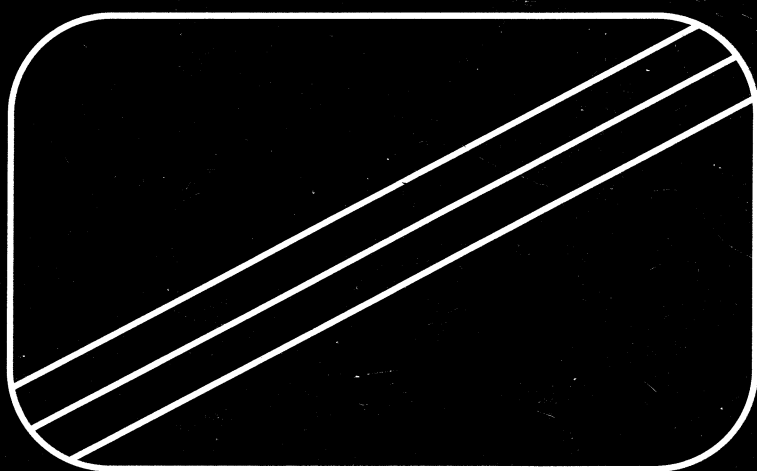

AFTALER OG MELLEM- MÆND

LENNART LYNGE ANDERSEN
PALLE BO MADSEN
JØRGEN NØRGAARD

gad

© G. E. C. Gads Forlag, 1991

2. udgave

Omslag ved Axel Surland
Sat og trykt hos P.J. Schmidt A/S, Vojens

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele af den er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

ISBN 87-12-01984-4

FORORD

Pr. 1. september 1987 træder en ny studieordning for det juridiske universitetsstudium i kraft.

Det er en afgørende ændring i forhold til den tidligere studieordning, at der ikke skal være propædeutisk undervisning i nogen fag

heller ikke i de formueretlige, hvis særlige problem er, at de på én gang er vanskelige at tilegne sig for begyndere og samtidig i et vist omfang må læses ved studiets start af hensyn til forståelsen af de øvrige fag.

Parolen er, at ét eller flere formueretlige fag skal læres på studiets første år, og på denne baggrund kan det ikke undre, at valget primært er faldet på aftaleret og erstatningsret. Formueretlige rettigheder og modsvarende pligter skabes i alt væsentligt enten gennem aftaler eller skadegørende handlinger.

Det taler yderligere for aftalerettens placering ved studiets begyndelse, at den almindelige aftaleret billedligt talt er bunden i den formueretlige lagkage. *Spørger* man i forsikringsretten, hvilke risici forsikringsselskabet dækker, *spørger* man i køberetten, om den solgte genstand lider af en mangel, *spørger* man i transportretten, om fragtføreren kan kræve fragt betalt, selv om han ikke kan fuldføre rejsen, er svaret på disse og en mængde andre fundamentale formueretlige spørgsmål, at det afhænger i første række af den indgåede aftale. Kendskab til den almindelige aftaleret – aftalers indgåelse, aftalers ugyldighed og frem for alt aftalers fortolkning og udfyldning – bliver følgelig af største vigtighed. En nok så stor viden om de køberetlige mangelsbeføjelser, d.v.s. betingelserne for køberens ret til at hæve købet, kræve afslag, kræve erstatning o.s.v., er af behersket værdi, hvis man ikke har kendskab til de aftaleretlige regler, som er bestemmende for, *om* der foreligger en mangel.

Desværre modsvares aftalerettens vigtighed ikke af en tilsvarende enkelthed.

Det ligger for så vidt allerede i det ovenfor anførte, at det må være således. Vel når aftaleretten alle formueretlige livsområder rundt, men den tager også farve efter de enkelte livsområder.

Fortolkningen og udfyldningen af en forsikringsaftale påvirkes af, at aftalen vedrører just forsikring – og på samme måde med en entreprisaftale, en lejeaftale, en transportaftale o.s.v. Virkelig forståelse af aftaleretten forudsætter derfor overblik over alle formuerettens discipliner, lige som fortolkning af såvel formueretlige aftaler som domme på formuerettens område forudsætter indlevelsessevne i vidt forskellige livsområder og deres vilkår – et overblik og en indlevelsessevne, som en student ikke *kan* medbringe til studiets begyndelse og vanskeligt kan erhverve i løbet af ét år.

Behovet for at placere aftaleret ved studiets begyndelse og umuligheden heraf er altså omtrent lige indlysende – men nu er valget truffet. Selv om faget aftaleret ikke bliver propædeutisk i den forstand, at det genoptages som fag senere i studiet, må det imidlertid blive af propædeutisk karakter derved, at det om dette fag mere end om noget andet gælder, at studenternes forståelse vinder i bredde og dybde, efterhånden som studiet tilbagelægges. Den fornemste opgave for lærebogen og undervisningen på det første år er at gøre sindene så modtagelige som muligt, så der bliver plads i såvel bredden som dybden.

Allerede det forhold, at kun en ret begrænset del af det første studieårs tid og pensum er tilmålt aftaleretten, gør det umuligt at medtage aftaleretligt stof i lærebogen i det omfang, man kunne ønske sig. Vi har ikke villet fornægte aftalerettens mangfoldighed, men vi har hverken kunnet omtale alle aftaleretlige situationer eller alle de trykte, aftaleretlige domme. I tvivlstilfælde har vi ved udvælgelsen lagt vægt på, om vedkommende situation eller afgørelse befordrer indlæringen af den juridiske metode – et fænomen, det som bekendt er vanskeligt at definere, men som man ikke er i tvivl om, hvorvidt en student har tilegnet sig eller ej, når man læser hans/hendes opgavebesvarelser. »I can't define an elephant, but I know him when I see him«.

Det vigtigste mål med den foreliggende bog er at udvikle studenternes kendskab til elefanter. Kan bogen også være til nytte for praktikere, er det selvsagt en kærkommen tillægsgevinst.

Det er hensigten med den nye studieordning at reflektere det samspil, som i det praktiske liv finder sted mellem privatret og

offentlig ret, og den foreliggende fremstilling medtager derfor en omtale af aftaler med det offentlige, lige som den offentlige erhvervsreguleringsret punktvis inddrages.

Den nye studieordning blev sat uventet hurtigt i kraft, og der har derfor været kort tid til at skrive bogen og harmonisere fremstillingen. Vi gør os ikke illusioner om at have ramt plet første gang, men håber – med hjælp fra anmeldere, praktikere, kolleger, studenter m.v. – at kunne forbedre fremstillingen i næste udgave.

Lennart Lynge Andersen har skrevet kapitlerne 3, 4 og 5 samt kapitel 1, afsnit 5, *Palle Bo Madsen* kapitel 6 samt kapitel 1, afsnit 4 og *Jørgen Nørgaard* den øvrige del af bogen.

Materiale fremkommet efter 1. september 1987 har kun undtagelsesvis kunnet medtages.

August 1987

Lennart Lynge Andersen, Palle Bo Madsen og Jørgen Nørgaard

2. udgaven af bogen er først og fremmest en ajour-føring – ny lovgivning, ny retspraksis og ny litteratur er tilkommet i betydeligt omfang siden 1987.

Navnlig anmeldelser og erfaringer fra undervisningen har givet anledning til omskrivninger og tilføjelser.

Materiale fremkommet efter 1. august 1991 har kun undtagelsesvis kunnet medtages.

August 1991

Lennart Lynge Andersen, Palle Bo Madsen og Jørgen Nørgaard

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel 1. Indgåelse af aftaler

1. Indledning	17
1.1. Kontrakten som historisk faktum	17
1.2. Aftalers funktion	20
1.3. Aftalefrihed	20
1.4. Begrænsninger i aftalefriheden	21
1.4.1. Mellem aftalens parter	21
1.4.2. Over for tredjemand	27
1.5. Standardkontrakter	27
1.6. Kollektive aftaler	31
2. Regler om aftalers indgåelse	33
2.1. Indledning	33
2.2. Aftaleloven	34
2.2.1. Indledning	34
2.2.2. Tilbud	38
2.2.2.1. Hvad er et tilbud?	38
2.2.2.2. Løfteprincippet	41
2.2.2.3. Tilbagekaldelse af løfter	43
2.2.2.4. Afslag på tilbud	51
2.2.2.5. Udpegelse af medkontrahenten	52
2.2.3. Tilbud eller opfordring til at gøre tilbud?	55
2.2.3.1. Indledning	55
2.2.3.2. Aftalelovens § 9	56
2.2.3.3. Udstilling af prismærkede varer	57
2.2.3.4. Annoncer, prislister, kataloger m.v.	59
2.2.3.5. Auktion m.v.	60
2.2.3.6. Licitation	61
2.2.4. Accept	62
2.2.4.1. Tilbudsgiveren fastsætter selv acceptfristen – aftalelovens § 2	62
2.2.4.2. Acceptfristen ifølge aftalelovens § 3 – den legale acceptfrist	67
2.2.4.3. Forsiket accept	70
2.2.4.4. Uoverensstemmende accept	74
2.2.4.5. Aftalelovens § 8 – afkald på accept	86
2.2.4.6. Er der løfter, som ikke kræver accept?	87
2.2.5. Fastlæggelse af det materiale, som udgør aftalens ind- hold – vedtagelse af standardvilkår	88
2.3. Indgåelse af aftaler med anvendelse af andre fremgangsmåder	96
2.3.1. Aftaler mellem nærværende personer	97
2.3.2. Aftalt skriftform	98

2.3.3.	Option	102
2.3.4.	Successiv indgåelse af aftaler	103
2.3.5.	Kontraksindgåelse ved passivitet – og stiltiende aftaler	106
2.3.6.	Kvasidispositioner	117
2.4.	Erstatning, hvis en aftale ikke kommer i stand?	118
3.	<i>Forbrugeraftaler</i>	120
3.1.	Indledning	120
3.2.	Begrebet »forbrugeraftale«	122
3.3.	Forbud mod uanmodet henvendelse m.v. – lovens kap. 2	123
3.4.	Fortrydelsesret ved aftaler indgået uden for den erhvervsdrivendes faste forretningssted – lovens kap. 3	126
3.5.	Fortrydelsesret ved fjernsalg – lovens kap. 4	129
3.6.	Lovregler og andre regler vedrørende udøvelse af fortrydelsesretten ifølge lovens kap. 3 og kap. 4	131
3.6.1.	Oplysning om fortrydelsesretten	131
3.6.2.	Frister for fortrydelsesretten	133
3.6.3.	Fremgangsmåden ved udøvelse af fortrydelsesretten	134
3.6.4.	Aftalens afvikling i tilfælde af udøvet fortrydelsesret	135
3.7.	Ret til opsigelse af aftaler om løbende tjenesteydelser m.v. – lovens kap. 5	138
4.	<i>Aftaler med det offentlige</i> – <i>aftaleindgåelse som alternativ til forvaltningsakt</i>	141
4.1.	Indledende om forvaltningsakt og forvaltningskontrakt – et offentligretligt og privatretligt grænseland	141
4.2.	Aftalefriheden i relation til forvaltningskontrakter	143
4.3.	Indgåelsesproblemet – frivillighed og tvang	145
4.4.	Aftalekontrol og ugyldighed af forvaltningskontrakter	147
4.5.	Efterfølgende kontraktregulering – aftalepart og myndighed	148
4.6.	Staten som aftalepart og lovgiver	150
5.	<i>Tredjemandsaftaler</i>	151
5.1.	Indledning	151
5.2.	Nærmere om tredjemandsaftaler	153
5.3.	Egentlige tredjemandsaftaler – uegentlige tredjemandsaftaler	154
5.4.	Genkaldelige tredjemandsaftaler – uigenkaldelige tredjemandsaftaler	156
5.5.	Udvidelse af området for tredjemandsaftaler?	157

Kapitel 2. Løfters ugyldighed

1.	<i>Indledning</i>	159
1.1.	Begrebet ugyldighed	159
1.2.	Ugyldighedsreglernes udvikling. – Ratihabition. – Reklamation	166

1.3.	Stærke og svage ugyldighedsgrunde	171
1.3.1.	Indledning	171
1.3.2.	Særligt om de svage ugyldighedsgrunde	174
1.4.	Retsvirkninger af ugyldighed	177
1.4.1.	Mellem parterne	177
1.4.2.	Over for tredjemand	180
1.4.2.1.	Løftegiverens stilling over for løftemodtagerens kreditorer (og arvinger)	180
1.4.2.2.	Løftegiverens stilling over for løftemodtagerens aftaleerhververe	182
1.4.2.3.	Reglen i aftalelovens § 34 om pro forma	182
2.	<i>Falsk, forfalskning og manglende fuldmagt</i>	184
3.	<i>Inhabilitet</i>	186
3.1.	Umyndighed	186
3.1.1.	Hovedreglen om ugyldighed	187
3.1.2.	Undtagelser fra hovedreglen om ugyldighed	190
3.1.3.	Ugyldighedens retsvirkninger	194
3.2.	Lavværgemål	198
3.3.	Manglende evne til at handle fornuftsmæssigt	199
4.	<i>Tvang</i>	202
4.1.	Voldelig kompulsiv tvang – aftalelovens § 28	202
4.2.	Anden kompulsiv tvang – aftalelovens § 29	203
5.	<i>Svig</i>	209
6.	<i>Udnyttelse</i>	219
7.	<i>Erklæringsfejl og forvanskning</i>	225
7.1.	Erklæringsfejl m.v. – aftalelovens § 32, stk. 1.	225
7.1.1.	Indledning – erklæringsfejl ctr. motivvildfarelse	225
7.1.2.	Hvilke situationer er omfattet af aftalelovens § 32, stk. 1?	226
7.1.3.	Særligt om motivvildfarelser i relation til aftalelovens § 32, stk. 1	229
7.1.4.	Aftalelovens § 32, stk. 1's betydning for fortolkning af aftaler	231
7.1.5.	Ond tro hos viljeserklæringens adressat	232
7.1.6.	Er erklæringsgiveren bundet ved det, han ville udtrykke?	232
7.1.7.	Kan adressaten kræve erstatning?	233
7.1.8.	Delvis ugyldighed/uvirksomhed	234
7.2.	Forvanskning – aftalelovens § 32, stk. 2	235

8.	<i>Generalklausulen i aftalelovens § 33 om almindelig hæderlighed.</i>	
	<i>Indledning om urigtige forudsætninger</i>	239
8.1.	Aftalelovens § 33	239
8.2.	Urigtige forudsætninger – indledningsvis. Vildfarelselæren	245
9.	<i>Forudsætningslæren</i>	251
9.1.	Indledning	251
9.2.	Forudsætningslærens udvikling	255
9.3.	Vurdering af forudsætningslæren	258
9.4.	Forudsætningslærens anvendelse i retspraksis	261
10.	<i>Aftalelovens § 36.</i>	
	– <i>Samspillet mellem offentligretlige og civilretlige regler</i>	264
10.1.	Aftalelovens § 36	264
10.1.1.	Indførelsen af § 36	264
10.1.2.	Hensigten med § 36	268
10.1.3.	Hvad ligger der i ordene »urimeligt eller i strid med redelig handlemåde«?	278
10.1.4.	Særligt om forholdet mellem § 36 og læren om bristende forudsætninger	290
10.1.5.	Anvendelse af § 36 på andet end aftaler og aftalevilkår	292
10.2.	Offentlig kontrol med aftalevilkår	293
10.3.	Samspillet mellem offentligretlige og civilretlige regler	295
11.	<i>Aftaler i strid med lov eller ærbarhed</i>	297
11.1.	Aftaler i strid med lovgivning (eller andre retsregler)	297
11.2.	Aftaler i strid med ærbarhed	300

Kapitel 3. Mellemandsretten

1.	<i>Aftaler og mellemmænd</i>	301
2.	<i>Hovedspørgsmål inden for mellemandsretten</i>	304
2.1.	Aktørerne	304
2.2.	Det ydre forhold ctr. det indre forhold	306
2.3.	Mellemandens vederlag	308
2.4.	Nærmere afgrænsning af mellemandsretten	309
2.5.	Lovgivningen på området	311
3.	<i>Plan for fremstillingen</i>	312

Kapitel 4. Fuldmagt

1.	<i>Indledning. Terminologi</i>	315
1.1.	Om fuldmagt	315

1.2.	Parterne. Terminologi	316
1.3.	Præsentation af aftalelovens kapitel II	319
1.4.	Plan for fremstillingen	320
2.	<i>Forholdet mellem hovedmanden og tredjemand</i>	320
2.1.	Stiftelse af fuldmagt	320
2.1.1.	Fuldmagt uden særlig tilværelse	321
2.1.2.	Fuldmagt med særlig tilværelse	322
2.1.2.1.	Fuldmagt stiftet ved erklæring til tredjemand	322
2.1.2.2.	Stillingsfuldmagt	324
2.1.2.3.	Fuldmagt på andet grundlag	325
2.2.	Fuldmagtens grænser	336
2.2.1.	Indledende bemærkninger. Fuldmagt – bemyndigelse	336
2.2.2.	Nærmere om fuldmagtens grænser	338
2.2.3.	Hovedmandens bundethed på andet grundlag	347
2.3.	Fuldmagtens ophør. Ugyldighed	348
2.3.1.	Tilbagekaldelse af fuldmagten	348
2.3.2.	Hovedmandens død, umyndiggørelse og konkurs	350
2.3.3.	Fuldmagtens ugyldighed	350
3.	<i>Forholdet mellem hovedmanden og fuldmægtigen (Det indre forhold)</i>	351
4.	<i>Forholdet fuldmægtigen – tredjemand</i>	352
4.1.	Indledende bemærkninger	352
4.2.	Aftalelovens § 25	354
4.3.	Stillingsfuldmagt og § 25	356
4.4.	Forholdet til Danske Lov 3-19-2	359

Kapitel 5. Andre mellemmænd

1.	<i>Indledning</i>	361
2.	<i>Handelsagenter</i>	362
2.1.	Hvad er en handelsagent?	362
2.2.	Handelsagentens funktion	364
2.3.	Handelsagentens fuldmagt	365
2.4.	Forholdet mellem handelsagenten og agenturgiveren (Det indre forhold)	367
2.4.1.	Loyalitetspligt	367
2.4.2.	Regler om provision	368
2.4.3.	Agenturaftalers ophør	369
2.4.4.	Konkurrenceklausuler	370
2.4.5.	Lovens fravigelighed	371
2.4.6.	International-privatretnlige regler om agentforhold. International præceptivitet.	371
2.5.	Forholdet mellem handelsagenten – tredjemand	374

3. <i>Handelsrejsende</i>	375
4. <i>Eneforhandlere</i>	376
5. <i>Kommissionærer</i>	378
5.1. Om kommission	378
5.2. Det ydre forhold (Kommissionslovens §§ 53-64)	380
5.3. Det indre forhold (§§ 4-52)	381
6. <i>Mæglere m.v.</i>	384
7. <i>Ejendomsformidlere</i>	385
8. <i>Bude</i>	389
9. <i>Stråmænd</i>	390
9.1. Pantebrevsstråmanden	392
9.2. Selskabsstråmanden	393

Kapitel 6. Aftalers retsvirkninger. Fortolkning og udfyldning

1. <i>Fortolkning og udfyldning</i>	395
1.1. Indledning	395
1.2. Fortolkningsreglerne er også udfyldningsregler	397
1.3. Fortolknings- og udfyldningsregler som legale formodningsregler	399
1.4. Nærmere om formodnings- og bevissikringsreglernes betydning for retsvirkningsfastlæggelsen	401
2. <i>Relevante fortolkningsdata</i>	406
2.1. Parternes fælles opfattelse	406
2.2. Fortolkningsdata	408
2.3. Anvendelse af fortolkningsdata	416
3. <i>Fortolkningsregler</i>	417
3.1. Minimumsreglen	417
3.2. Uklarhedsreglen	419
3.3. Uklarhed eller billighed	422
3.4. Prioritetsregler	423
3.5. Gyldighedsreglen	425
4. <i>Rimelighedsfortolkning</i>	426
4.1. Fortolkningens dilemma	426
4.2. Forholdet mellem fortolkning og ugyldighed	426
4.3. Grænser for rimelighedsfortolkningen	431

5. <i>Fortolkningsstandarder</i>	434
5.1. Indledning	434
5.2. Aftaletypen	434
5.3. Aftalens karakter	438
5.4. Aftalens form og tilblivelsesmåde	439
5.5. Parternes kommercielle status	440
5.6. Aftaler med det offentlige	443
5.7. Pragmatiske rets- og samfundshensyn (i øvrigt)	446
6. <i>Forudsætningssynspunkter</i>	448
1. <i>Offentligretlige normers betydning for aftalens privatretlige virkninger</i>	450
8. <i>Loyalitetskravet</i>	454
8.1. Indkredsning af loyalitetskravet	454
8.2. Loyalitetskrav på forhandlingsstadiet og efter forgæves kontraktforhandlinger	455
8.3. Loyalitetskrav i kontraktforløbet – Vilkårsændringer – Retsmisbrug	455
8.4. Kontrakt- og konkurrenceloyalitet	460
9. <i>Udfyldning</i>	462
9.1. Indledning	462
9.2. Deklaratoriske lovbestemmelser	463
9.3. Sædvane og kutyme	465
9.4. Retspraksis og forholdets natur	470

Forkortelsesliste	471
Litteraturliste	473
Domsregister	477
Lovregister	491
Stikordsregister	493